

www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Kalite Yöneticilerinin Gözünden Yükseköğretimde Kalite Çalışmaları*

Quality Studies in Higher Education from the Perspective of Quality Managers

Kürşat Taştan** - Nalan Sabır Taştan*** - Sinan Yılmaz****

Abstract: Turkish Higher Education Quality Council (THEQC) is Türkiye's national quality assurance agency in the field of higher education. Founded in 2015, THEQC is responsible for external evaluation of higher education institutions, coordinating the authorization and recognition processes of accreditation institutions, and ensuring the internalization and diffusion of the Quality Assurance culture in higher education institutions. The study aimed to determine the perceptions of managers who are responsible implement quality management in higher education institutions, on the reasons for the quality works carried out by the THEQC, and by their HEIs. The study's data was collected from 193 participants from 155 universities operating in Turkey in 2020 through a survey. The descriptive analysis method was used to analyze the data using the computer-supported qualitative data analysis software MAXQDA Analytics Pro 2020. The results of the study showed that the reasons for the quality work of THEQC and HEIs are generally described as establishing/enhancing quality in the higher education system and improving Turkish higher education to reach world standards. In the study, it has been evaluated that the answers categorized both about the main reasons of THEQC's quality studies and the basic objectives that universities aim to achieve with their quality studies are generally gathered under the headings of Quality Management, Institutionalization, Reputation and Legitimacy. In this evaluation, the findings that the main purpose is seen as Quality Management in terms of both THEQC and universities, and Institutionalization, Reputation and Legitimacy are other secondary objectives, respectively. The study found that THEQC's quality efforts were generally considered effective and efficient, and there was a high level of belief that quality work would transform higher education institutions into European-standard educational institutions.

* Bu araştırma, 09.12.2022 tarihinde 5. Uluslararası CEO (İletişim, Ekonomi, Organizasyon) Sosyal Bilimler Kongresi'nde özet olarak sunulmuştur. Araştırma verilerinin toplanması ve kullanılması amacıyla Ordu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 11/03/2020 tarih ve 2020-27 sayılı ve 27.01.2021 tarih 2021/05 sayılı kararlarıyla etik uygunluk izni alınmıştır.

** Sorumlu Yazar: Dr., Ordu Üniversitesi, Ünye İİBF

Corresponding Author: PhD, Ordu University, Ünye Faculty of Economics and Administrative Sciences

ORCID 0000-0002-9476-4305

kursattastan@odu.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, Ulubey MYO, Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü

Asst. Prof., Ordu University, Ulubey Vocational School, Finance, Banking And Insurance Department

ORCID 0000-0002-5833-4498

nalantastan@odu.edu.tr

**** Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

Assoc. Prof., Zonguldak Bülent Ecevit University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration

ORCID 0000-0002-8576-9913

s.yilmaz@beun.edu.tr

Cite as/ Atıf: Taştan, K., Sabır Taştan, N. & Yılmaz, S. (2023). Makale başlığı. *Turkish Studies - Economy*, 18(3), 1113-1141. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.68285>

Received/Geliş: 10 February/Şubat 2023

Accepted/Kabul: 25 September/Eylül 2023

Published/Yayın: 30 September/Eylül 2023

Checked by plagiarism software

© Yazar(lar)/Author(s) | CC BY-NC 4.0

Structured Abstract: Quality assurance in higher education is a complex issue that is influenced by many factors, including geography, population size, demographic structure, economic level, human capacity, education system, and quality assurance needs, and each country has its own unique context shaped by these and other factors. In this context, countries first evaluate their local needs and resources, then follow international organizations and learn from their experiences, and finally establish their own national and regional quality assurance systems, taking into account their own unique characteristics.

In parallel with developments worldwide, the national quality assurance agency in higher education in Turkey, the Turkish Higher Education Quality Council (THEQC), was established in 2015. THEQC aims to strengthen the quality assurance system in higher education in order to contribute to the continuous development of higher education institutions and the attainment of universal competencies by individuals.

The study aims to determine the perceptions of the managers responsible for managing the quality in higher education institutions to the reasons for the quality efforts of THEQC and their HEIs, and whether they find THEQC's efforts to be successful.

Methods

The study's data was collected from 193 participants from 155 universities operating in Turkey in 2020 through a survey.

The study group consists of the top managers directly responsible for the establishment or operation of quality management in universities, members of the quality commission, quality evaluators, and quality office staff. In this context, the study group consists of 193 participants from 155 universities, including 5 Rectors, 25 Vice-Rectors, 76 Quality Managers, 24 Academic Unit Manager Quality Commission Members, 27 Administrative Unit Manager Quality Commission Members, 32 Quality Commission Members (non-managerial roles), and 4 Institutional Responses.

The research data was obtained from the answers to open-ended questions and questions asked through the 5-Point Likert Scale. Ethical approval was obtained from the Ethics Committee of Ordu University for the collection and use of research data with the decisions dated 11/03/2020 and 2020-27 and dated 27.01.2021 2021/05.

In the study, the Descriptive Analysis method was used for data analysis. During the data preparation stage of the study, demographic information (university worked, title, year of establishment of the university, etc.) of the participants were coded first and then the responses to the survey questions were described and the raw data was tried to be converted into standard meanings. During the coding stage, the responses were carefully read and coded, analyzed and visualized in the MaxQDA 2020 qualitative data analysis program. The data is supported by the sample statements of the participants.

Findings and Discussion

The analysis of the research data was carried out based on four themes determined according to the question headings.

Firstly, analyzed the answers given by the participants to the question "What are the reasons/causes of the quality studies carried out by the Turkish Higher Education Quality Council (THEQC) since 2015?".

The responses were given by quality managers on how they perceive the reasons behind the quality studies carried out by THEQC since 2015 have been coded under 12 categories. To obtain clearer results from the study data, similar categories and those serving the same purpose were merged, and the categories were generally grouped under five main headings. As the reasons for THEQC's quality studies, 81% of the participants gave responses that would be categorized under the heading of quality management, 15% under institutionalization, 9% under reputation, and 7% under legitimacy.

When examining the subcategories of the participants who saw quality management as the reason for YÖKAK's studies; the category of Improving/Standardizing Quality Processes at a level of 46.90%, the category of Establishing and Strengthening the Quality Assurance System in Higher Education was seen at a level of 37.24%, the category of Reaching World Standards was seen at 24.14%, and the category of Identifying Deficiencies through Internal and External Evaluation Processes at a level of 6.21% was seen as the reason for THEQC's studies.

When examining the subcategories of the participants who saw institutionalization as the reason for THEQC's studies, the category of Supporting the Development of Universities was seen at 96.30% and the category of Ensuring Transparency and Accountability was seen at 11.11% as the reasons for THEQC's studies.

When examining the subcategories of the participants who saw reputation as the reason for THEQC's studies, the category of International Recognition and Competitive Advantage was seen at 87.50% and the category of Conformity with the European Union was seen at 12.50% as the reasons for THEQC's studies.

In analyzing the subcategories of responses from participants who saw the work of THEQC as aimed at acquiring legitimacy, the category of Responding to Academic, Political, and Social Criticisms at 57.14% and the category of Control of Compliance with Laws and Regulations was seen at 42.86% as the reasons for THEQC's works.

Second, the answers of the participants to the question "What is the primary target that your university aims to achieve with its quality improvement efforts?" were analyzed. The answers given on the prime targets that universities aim to achieve with their quality improvement efforts were categorized under 13 categories and coded. To get clearer results from the study data, similar categories were merged and those serving the same purpose were combined and grouped under four main headings.

The prime targets universities aim to achieve with their quality improvement efforts are grouping into four heads: Quality Management, institutionalization, reputation, and legitimacy. Quality management is the primary target.

In terms of the main targets that universities aim to achieve with their quality improvement efforts, 61.83% of the participants gave answers that were categorized under the heading of quality management, 30.65% under institutionalization, 22.58% under reputation, and 5.38% under acquiring legitimacy.

In the analysis of the subcategories of responses from participants who view Quality Management as the primary target of the university's quality improvement efforts; "Establishing/Strengthening a Sustainable Quality Assurance System" at 40%, "Improving Quality" at 24.35%, "Enhancing the Quality of Education and Instruction" at 23.48%, "Internalizing Quality" at 9.57%, "Producing Qualified Graduates" at 7.83%, and "Quality Control" at 4.35% are the main goals.

The results of the examination of the subcategories of the answers given by participants who see institutionalization as the primary goal of university quality studies "Improving the Institution" at 78.95%, "Establishing Institutionalization" at 15.79%, "Documenting the Work Done" at 5.26% are the primary goals that universities aim to achieve with quality.

When examining the subcategories of the answers given by participants who see reputation as the primary goal of university quality studies, the results are; "Reaching Excellence - Becoming a Model University" 50%, "International Recognition" 42.86%, "Ranking in Indexes/Being in the Upper Ranks" 14.29%, "Contributing to Regional Development" 11.90% are the primary goals that universities aim to achieve.

When examining the subcategories of the answers given by participants who see legitimacy as the primary goal of universities' quality studies; "Implementing Standards Set by CoHE and THEQC" 90%, "Ceremonially Implementing/No Goal" 20% are the results.

Finally, the answers given by participants to the question "Do you agree that the quality studies conducted by the THEQC are effective and efficient?" have been analyzed.

The results of the study show that participants agree (52.60%) or definitely agree (18.75%) that the quality improvement efforts in higher education will transform Turkish higher education institutions into European standard educational institutions, which is 71.35% agreement among participants. Meanwhile, those who do not agree (including those who are undecided) are 28.65% (Undecided 16.15%, Disagree 9.90%, Definitely Disagree 2.60%).

In the study also found that the main reasons for the quality improvement efforts carried out by THEQC since 2015 are perceived positively (94%) such as improving and standardizing quality processes,

establishing and strengthening quality assurance systems in higher education, reaching world standards, and supporting the development of universities.

Participants also have a positive perception of the primary goals they aim to achieve through the quality improvement efforts in their own universities. The findings show that there are positive perceptions (90%) such as improving quality, establishing a sustainable quality assurance system, making the institution better, reaching excellence and being a model university, and achieving international recognition, as well as negative perceptions (3%) such as documenting work and being merely superficial or having no goal. Also, a small part of the participants (5%) also believe that their universities only implement standards set by CoHE and THEQC.

Conclusion

In the study, the responses describing both the main reasons for THEQC's quality work and the fundamental objectives that universities aim to achieve through quality work have been evaluated to be grouped under the titles of Quality Management, Institutionalization, Reputation and Legitimacy. This evaluation's reason is the primary aim for both THEQC and universities was considered being Quality Management. Institutionalization, Reputation and Legitimacy as secondary objectives.

According to quality managers, the main reason for YÖKAK's work and the fundamental aim that universities aim to achieve through works for quality is quality management. However, according to the participants' opinions, other fundamental objectives that universities aim to achieve through quality work are also significant. The general perception is that THEQC's work is mainly done with the goal of quality management (81%), while this perception is at a lower level (61%) for universities. For the quality management's aim, the reason for the lower perception of universities' work for quality compared to THEQC is undoubtedly the ceremonial acceptance of quality management by the vast majority of universities.

Another finding that supports this situation is that 87% of the participants agreed that the quality works carried out by THEQC are effective and efficient, while 71% agreed that the quality is carried out in higher education will transform Turkish higher education institutions into European standard education institutions. Both results are at a high level, but THEQC's work is seen as more effective and efficient while participation in the belief that higher education institutions will transform with quality management is at a lower level. That 29% of the participants have a negative level of belief in the transformation of higher education institutions into European standard education institutions (16% undecided are considered as negative), i.e. the degree of negative perception found in the quality managers of universities themselves at 29%, is considered an important issue to be emphasized.

The presence of YÖKAK is very important for the Turkish higher education system. It is important to strengthen the legal status and resource structure (financial resources, human resources, etc.) of YÖKAK in order to support its successful work and eliminate deficiencies on the way to EQAR membership.

Keywords: Quality Management in Higher Education, THEQC, Quality Assurance, Higher Education, Quality Management

Öz: Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK), Türkiye'nin yükseköğretim alanındaki ulusal kalite güvence ajansıdır. 2015 yılında kurulan YÖKAK, yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesini yapmak, akreditasyon kurumlarının yetkilendirme ve tanıma süreçlerini koordine etmek ve Kalite Güvencesi kültürünün yükseköğretim kurumlarında içselleştirilmesini ve yayılmasını sağlamakla sorumludur. Çalışmada, yükseköğretim kurumlarında kalite yönetiminin uygulanmasından sorumlu yöneticilerin YÖKAK'ın ve görev yaptıkları kurumların kalite çalışmalarının nedenlerine yönelik algıları ve YÖKAK'ın çalışmalarını başarılı bulup bulmadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın verileri, 2020 yılında Türkiye'de faaliyet gösteren 155 üniversiteden 193 katılımcının katıldığı bir anket ile toplanmıştır. Analizler, bilgisayar destekli nitel veri analiz yazılımı MAXQDA Analytics Pro 2020 kullanılarak betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Sonuçlar, YÖKAK'ın ve üniversitelerin kalite çalışmalarının nedenlerinin genel olarak yükseköğretim sisteminde kaliteyi tesis etmek/artırmak ve Türk yükseköğretimini geliştirerek dünya standartlarına ulaştırmak olarak betimlenmiştir. Çalışmada, hem YÖKAK'ın kalite çalışmalarının ana nedenleriyle ilgili hem de üniversitelerin kalite çalışmalarlarıyla ulaşmayı amaçladığı temel hedeflerle ilgili kategorilendirilen cevapların genel olarak Kalite Yönetimi, Kurumsallaşma, İtibar ve Mesruiyet Elde Etmek

başlıkları altında toplandığı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede gerek YÖKAK gerekse üniversiteler açısından ana amacın Kalite Yönetimi olarak görüldüğü, Kurumsallaşma, İtibar ve Meşruiyet Elde Etmenin sırasıyla diğer yan amaçlar olduğu bulguları etkili olmuştur. Çalışmada, YÖKAK'ın yürüttüğü kalite çalışmaları genel olarak etkili ve verimli bulunurken, kalite çalışmalarının yükseköğretim kurumlarını Avrupa standartlarında eğitim kurumlarına dönüştüreceği inancı da oldukça yüksek düzeydedir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretimde Kalite Yönetimi, YÖKAK, Kalite Güvencesi, Yükseköğretim, Kalite Yönetimi

Giriş

Kalite güvencesi açısından, içinde bulunulan coğrafya, nüfus büyüklüğü, demografik yapı, ekonomik seviye, insan kapasitesi, eğitim sistemi ve kalite güvence ihtiyaçları gibi birçok faktörden dolayı her ülkenin benzersiz bir bağlamı vardır. Bu bağlam kapsamında ülkeler, öncelikle yerel düzeydeki ihtiyaçlarını ve mevcut kaynaklarını değerlendirmekte, daha sonra uluslararası (Yükseköğretim Kalite Güvence Ajansları Uluslararası Ağı - INQAAHE, Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvence Birliği - ENQA, vb.) kuruluşları takip etmekte ve bu kuruluşların deneyimlerden öğrenerek onlara uymaktadırlar. Son aşamada ise ülkeler kendi ulusal ve bölgesel özellikleri çerçevesinde kendi kalite güvence sistemlerini kurmaktadır (Arain vd., 2013, s. 67-68).

Özellikle son yıllarda, yükseköğretimde kalite yönetimi açısından Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvencesi Standartları ve Yönergeleri (ASY) tüm dünya genelinde bir referans olarak kabul edilmektedir. Ülkeler, yükseköğretim kurumlarının kalite güvence sistemlerinin değerlendirilmesi için ulusal kalite ajansları kurmakta, ASY kapsamında kendi eğitim sistemlerine uygun kalite güvence standartlarını belirlemekte, bu standartlar ışığında dış değerlendiriciler vasıtasıyla kendi eğitim sistemlerini değerlendirmekte ve yükseköğretim kurumlarının kalite düzeylerinin belirlenmesini sağlamaktadırlar (YÖK, 2019b).

Dünya genelindeki gelişmelere paralel bir şekilde Türkiye'nin yükseköğretim alanındaki ulusal kalite güvence ajansı olarak Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) ise ilk olarak 2015 yılında YÖK bünyesinde (Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği, 2015) kurulmuş, 2017 yılında ise idari ve mali açıdan özerkleşerek kamu tüzel kişiliğini haiz bağımsız bir kuruluş statüsüne kavuşmuştur (Resmî Gazete, 2017). YÖKAK, Türkiye'nin yükseköğretim alanındaki ulusal kalite güvence ajansı olarak yükseköğretim kurumlarının sürekli gelişmesine ve bireylerin evrensel yeterliliklere ulaşmasına katkı sağlamak üzere yükseköğretim alanındaki kalite güvencesi sistemini güçlendirmeyi amaçlamaktadır (YÖKAK, 2023).

YÖKAK'ın misyonu, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının sürekli gelişimine ve bu sayede bireylerin evrensel niteliklere ulaşmasına katkıda bulunmak için yükseköğretimde kalite güvence sistemlerini güçlendirmektir. YÖKAK'ın vizyonu ise, yükseköğretim kalite güvencesi alanında etkin ve uluslararası kabul görmüş bir kurum olmaktır. Bu vizyon doğrultusunda YÖKAK, uluslararası tanınırlığını artırmak için ENQA'ya üye olmuş ve Avrupa Yükseköğretim Kalite Güvencesi Kaydı (EQAR)'na kaydolmak için başvuruda bulunmuştur. YÖKAK'ın EQAR başvurusu, YÖKAK'ın büyük ölçüde ASY ile uyumlu olmadığı gerekçesi ile 18 Mart 2021'de reddedilmiştir. YÖKAK, ENQA'in tavsiyeleri doğrultusunda EQAR Kayıt Komitesinin ret kararına yol açan sorunları dahili olarak gözden geçirerek misyonu ve vizyonu ile uyumlu bir şekilde çalışmalarına devam etmektedir (THEQC, 2022, ss. 5-6).

YÖKAK, yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesini yapmak, akreditasyon kurumlarının yetkilendirme ve tanıma süreçlerini koordine etmek ve kalite güvencesi kültürünün yükseköğretim kurumlarında içselleştirilmesini ve yayılmasını sağlamak sorumluluğu (EURYDICE, 2020, s. 1; Taştan vd., 2022; YÖKAK, 2019) çerçevesinde 2016 yılından itibaren başlattığı dış değerlendirme süreçleriyle Kurumsal Dış Değerlendirme Programı, İzleme Programı,

Kurumsal Akreditasyon Programı ve Ara Değerlendirme süreçlerini (YÖKAK, 2023) sırasıyla yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirmektedir.

Gerek değerlendirme programlarının gerçekleştirilmesinde gerekse yükseköğretim kurumlarında kalite yönetimi çalışmalarının başarılı bir şekilde uygulanmasında kalite yönetimine gönül vermiş yükseköğretim çalışanlarının önemi oldukça fazladır. Türk yükseköğretim sisteminde kalite yönetiminin kurumsallaşmasına ve kuramsallaşmasına neden olan YÖKAK'ın normatif baskılarının önemini vurgulayan Taştan vd. (2022, s. 79), bu baskıların hissedilmesindeki en can alıcı noktanın kalite gönüllülerinin harekete geçirilmesi olduğunu belirtmektedir.

Bütün bu açıklamalar çerçevesinde, çalışmada, 2015 yılından itibaren YÖKAK'ın gerçekleştirdiği çalışmaların ve yükseköğretim kurumlarında yürütülen kalite çalışmalarının kalite yöneticileri tarafından nasıl algılandığı belirlenmeye çalışılmaktadır.

Türk Yükseköğretiminde Kalite Çalışmaları

Türk yükseköğretiminde kalite çalışmaları YÖKAK'ın kurulmasından çok daha önce başlamıştır. 1990'lı yıllarda Avrupa'da başlayan yükseköğretim alanındaki kalite çalışmaları Türkiye'de de karşılık bulmuş ve yükseköğretimde kalite yönetimini tesis edebilmek için içlerinde başarısızlıkla sonuçlananlar olsa da birçok adım atılmaya çalışılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: YÖKAK'ın Kurulmasından Önce Türk Yükseköğretimindeki Kalite Gelişmeleri

Yıl	Gelişme	Sonuç
1993	Mühendislik alanında Amerikan akreditasyon kuruluşu <u>Accreditation Board for Programs in Engineering and Technology</u> (ABET) başvurularının yapılması	Türkiye'deki ilk ABET değerlendirmesi ODTÜ Mühendislik Fakültesinden Kimya Mühendisliği ve Maden Mühendisliği Bölümleri lisans programlarının değerlendirilmesi süreçleridir. ABET sürecinde ODTÜ'yü, Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi izlemiştir (METU, 2021).
1995	Toplam Kalite Yönetimi (TKY) ilkelerinin üniversitelerde uygulanmaya başlaması	Marmara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nde TKY ilkelerinin uygulanması (Marmara Üniversitesi, 2021) ile başlayan çalışmalar birçok üniversitede devam etmiştir.
1997	YÖK ve İngiltere Konsoloslugu iş birliğinde Türk Üniversiteleri Kalite Belirleme Projesi (Turkish University Quality Assessment Project)'in başlatılması	Türk yükseköğretim sistemi için OECD ve AB ülkelerindeki gibi bir kalite güvence sistemi oluşturulması amacıyla güden projede fizibilite raporu hazırlanmış ancak proje hayata geçirilememiştir (YÖK, 2007, s. 102).
1998	YÖK ve Dünya Bankası işbirliğinde Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi (MEGEP-HÖÖE) faslı kapsamında eğitim fakülteleri akreditasyon sistemi kurma çalışmaları	Proje kapsamında "Türkiye'de Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon" kitabı hazırlanmış ancak çalışmalar yarım kalmıştır (EPDAD, 2016, s. 1; Mizikaci, 2006, s. 65; YÖK, 1999).
1998	Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA)'nin Kalite Kültürü Projesi olarak başlayan Kurumsal Değerlendirme Programı (IEP) kapsamında bazı üniversitelerin gönüllü değerlendirme süreçlerinin başlaması	EUA-IEP kapsamında değerlendirme süreçleri ilk olarak Boğaziçi Üniversitesi (1998-1999) ile başlamıştır. Daha sonra, sırasıyla Marmara Üniversitesi (2000-2001), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (2001-2002), Uludağ Üniversitesi (2002-2003), İstanbul Teknik Üniversitesi (2003-2004), Erciyes Üniversitesi (2003-2004), Ankara Üniversitesi (2004-2005) değerlendirme süreçlerini tamamlamıştır. Bugün itibarıyla 36 Türk üniversitesi değerlendirme süreçlerini tamamlamıştır (EUA IEP, 2021a, 2021b; Visakorpi vd., 2008).
2001	Türkiye'nin Bologna Süreci'ne	Türk yükseköğretim sisteminde kalite güvencesine ilişkin

Yıl	Gelişme	Sonuç
	katılımı	ilk sistematik çalışmaların başlatılmıştır (EURYDICE, 2020, s. 1; YÖK, 2019a, s. 19).
2002	Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Kontrol Yönetmeliği'nin yayımlanması	Türk Yükseköğretim Sisteminde ilk defa üniversitelerden Kurum İç Değerlendirme Raporu hazırlamaları zorunlu hale getirilmiştir (ÜAK, 2002).
2002	Mühendislik Dekanları Konseyi'nin (MDK) oluşturduğu Mühendislik Değerlendirme Kurulu tarafından mühendislik programlarının değerlendirilmesi çalışmalarına başlanması	2007 yılında Mühendislik Dekanları Konseyi'nin dernek statüsüne kavuşması (Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği-MÜDEK) ve sonrasında diğer alanlarda da takip eden bir şekilde değerlendirme çalışmalarının ve dernekleşmenin yaygınlaşmasına neden olmuştur (FEDEK, 2021; MİAK, 2021; MÜDEK, 2021; TEPDAD, 2021; YÖKAK, 2019): 2007'de Mimarlık Akreditasyon Kurulu (MİAK), 2009'da Fen, Edebiyat, Fen - Edebiyat, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (FEDEK) 2010'da Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (TEPDAD) kurulmuştur.
2004	YÖK bünyesinde Ulusal Bologna Uzmanları Ekibi'nin kurulması	Araştırmalar, seminerler, atölye çalışmaları, konferanslar ve saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir (YÖK, 2019a, s. 19).
2005	Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği'nin yayımlanması	Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) kurulmuş, Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi yayımlanmış ve üniversitelerin kalite güvence sistemlerini kurarak Akademik Değerlendirme Komisyonu (ADEK) raporu hazırlamaları sistemli hale getirilmeye çalışılmıştır (<i>Avrupa Yükseköğrenim Alanında Kalite Güvencesi Standartları ve Yönergeleri (ESG) (Türkçe Versiyon)</i> , 2015; <i>Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi</i> , 2006; <i>Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi</i> , 2007; <i>Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği</i> , 2005; Durman, 2005; ENQA, 2009; EURYDICE, 2018).
2005	Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA)'ndaki yükseköğretim kurumlarının tanınırlığı amacıyla geliştirilen diploma eki (DS) uygulamalarının Türkiye'de başlaması	Diploma Eki (DS)'nin, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerinde ayrı ayrı düzenlenmesi YÖK tarafından zorunlu hale getirilmiştir (YÖK, 2021).
2006	Yükseköğretim Yeterlilikler Komisyonu (YYK)'nin kurulması	Avrupa Yükseköğretim Alanı için Yeterlilikler Çerçevesi (AYAYÇ/QF-EHEA) ile uyumlu ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyleri için ulusal yeterlilik çerçevesi (UYÇ) taslağı geliştirilmiştir (YÖK, 2019a, s. 19-20).
2007	YÖDEK, Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvence Birliğine (ENQA) üye olmuştur	YÖDEK, Türk yükseköğretim sisteminin ulusal düzeydeki başarılı ilk kalite girişimidir ancak bağımsız bir statü elde edememiş, YÖK bünyesinde kurulan bir komisyon olarak 2015 yılına kadar faaliyet göstermiştir (YÖKAK, 2019, s. 10).
2010	Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi'nin (TYYÇ) tamamen kabul edilmesi	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ)'nin Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) ile referanslanması için ilk önemli adımlar atılmıştır (YÖK, 2019a, ss. 19-20).

Yıl	Gelişme	Sonuç
2014	Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nin (TYÇ), Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) ile referanslanması sürecinin Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından başlatılması	2017'de Brüksel'de yapılan toplantıda TYÇ'nin AYÇ'ye referanslandığına karar verilmiştir (YÖK, 2019a, s. 19-20).

Tablo 1'de görüldüğü üzere, 1993 yılında bazı üniversitelerin program akreditasyonu başvuruları ve fakülte düzeyinde TKY'yi uygulama çalışmaları ile başlayan Türk yükseköğretimindeki kalite çalışmaları başarısız birkaç proje girişimi ve üniversitelerin gönüllü değerlendirme çalışmaları ile 2000'li yıllara kadar devam etmiştir. 2005 yılında Avrupa'da ESG gibi sofistیک bir yönergenin meydana getirilmesi ve AYA'nın 2010 yılında resmi olarak kurulması gibi gelişmeler karşısında bu gelişmelere ayak uydurabilmek amacıyla yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiş olsa da Türkiye'nin belirtilen dönem içerisinde yükseköğretim alanında gerekli ilerlemeyi gösteremediğini (Taştan vd., 2022) söylemek mümkündür. Ancak, bu dönemlerde gerçekleştirilen akreditasyon derneklerinin kurulması, gönüllü dış değerlendirme süreçleri, kamu mevzuatının AB müktesabıtına uyumlaştırılması, Diploma Eki ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi çalışmalarının başarıyla sonuçlanması YÖKAK'ın bugünkü başarısının altyapısını oluşturmaktadır.

Ayrıca, YÖK bünyesinde 2016-2019 yılları arasında yürütülen "Türk Yükseköğretim Sisteminde Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA) Reformlarının Uygulanması ve Sürdürülebilirliği-TURQUAS" projesi (YÖK, 2019a, s. 19) kapsamında sonuçlandırılan iş paketleri (Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesinin uygulanması, Yükseköğretimde kalite güvencesi uygulamaları, İş yükü temelli tanıma, Öğrenci iş yükü temelli kredilendirme, Projenin kalite güvencesinin sağlanması, Proje sonuçlarının yaygınlaştırılması ve kullanımı) (YÖK, 2019c) de yükseköğretimde kalite çalışmalarının önemli bir adımı olarak YÖKAK'ın çalışmalarına temel oluşturmuştur.

YÖKAK'ın yükseköğretim alanında ulusal kalite güvence ajansı olarak kurulması, üniversitelerin yıllık iç değerlendirme süreçlerinin ve periyodik dönemlerde gerçekleştirilen dış değerlendirme süreçlerin sistematik hale getirilmesi ile Türk yükseköğretiminde kalite güvence sistemi ASY'ye ve yükseköğretimde kalite yönetimi literatürüne (Van Vught & Westerheijden, 1994) uygun olarak kurulmuştur.

Taştan vd. (2022), YÖKAK'ın kurulduğu yıl olan 2015 yılını Türk Yükseköğretim sistemi için bir milat olarak değerlendirmektedir. Sipahi Mencet & Akar (2022)'ye göre ise YÖKAK'ın kurulması yükseköğretimde sürdürülebilir kalite anlayışının oluşması ve yerleşmesi açısından önemli bir adımdır. YÖKAK, yüksek öğretim kurumlarının dış değerlendirme süreçlerini gerçekleştirebilmek için Kurumsal Dış Değerlendirme Programı, İzleme Programı, Kurumsal Akreditasyon Programı ve Ara Değerlendirme süreçlerini uygularken dış değerlendirme sürecine kaynak teşkil etmesi için yükseköğretim kurumlarının Kurum İç Değerlendirme Raporları'nı hazırlamalarını sistemli bir hale getirmiş ve disiplinli bir şekilde uygulamıştır. Bu çerçevede YÖKAK, yükseköğretim kurumlarına ve değerlendiricilere rehberlik etmek üzere sürekli güncellenen kılavuzlarla "Liderlik, Yönetişim ve Kalite", "Eğitim ve Öğretim", "Araştırma ve Geliştirme" ve "Toplumsal Katkı" başlıklarında 14 ölçüt ve 46 alt ölçüt (YÖKAK, 2022; YÖKAK Değerlendirme Ölçütleri (Sürüm 3.1), 2022) geliştirmiştir (YÖKAK, 2023, s. VIII).

YÖKAK, 2021 yılı sonu itibariyle 185 üniversitenin Kurumsal Dış Değerlendirme Programını, dış değerlendirme sürecini tamamlamış 102 üniversitenin İzleme Sürecini gerçekleştirmiş ve 23 üniversiteyi ise Kurumsal Akreditasyon Programına dâhil etmiştir (YÖKAK, 2023). Ayrıca YÖKAK tarafından 19 ulusal ve 10 uluslararası akreditasyon kuruluşu Türk yükseköğretiminde program akreditasyonu süreçleri için tanınmış ve yetkilendirilmiştir (YÖKAK, 2023, s. IX).

YÖKAK, yükseköğretimde kalite güvence sisteminde genel olarak uyguladığı başarılı çalışmalarını sürekli eğitimlerle gelişimlerine katkı sağladığı değerlendiriciler vasıtasıyla gerçekleştirmektedir.

Bütün bu çalışmalara ek olarak YÖKAK, yükseköğretim alanındaki kalite çalışmalarını takip etmek amacıyla uluslararası çatı kuruluşlara (Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Birliği-ENQA, Asya-Pasifik Kalite Ağı-APQN, Yükseköğretim Kalite Güvence Ajansları Uluslararası Ağı-INQAAHE, Amerikan Yükseköğretim Akreditasyon Kurulu Uluslararası Kalite Grubu-CHEA/CIQG, İslam Ülkeleri Kalite Ajansları Birliği-IQA) üyelikler gerçekleştirmiştir. Avrupa Yükseköğretim Kalite Güvencesi Kaydı-EQAR üyeliği için ise çalışmalarını sürdürmeye devam etmektedir (YÖKAK, 2023, s. XI).

Gelinen noktada, Bologna Süreci Uygulama Raporlarına göre Türk yükseköğretiminde AKTS, Diploma Eki, Ulusal yeterlilik çerçevelerinin uygulama aşamaları ve EQAR kayıtlı kurumların sınır ötesi kalite güvence faaliyetlerine açıklık seviyesi başlıklarında tüm kriterler karşılanmış durumdadır. Ayrıca, dış kalite güvence sistemine öğrenci katılım düzeyi, dış kalite güvencesine uluslararası katılım düzeyi, önceki resmi olmayan ve gayri resmi öğrenmenin tanınması başlıklarında hemen hemen tüm kriterler karşılanmış durumdadır (European Commission/EACEA/Eurydice, 2018, 2020; Taştan vd., 2022; YÖKAK, 2019)

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışma yöntemi ile yapılmıştır. Durum çalışması gerçek yaşamın, güncel bağlamın ya da ortamın içindeki bir durumun araştırılmasını gerektirmektedir (Yin, 2009). Durum çalışması nitel araştırma içinde bir desen türüdür. Durum çalışması araştırması gerçek yaşam, bir durum ya da durumlar hakkında gözlem, mülakat, görsel ve işitsel materyaller, dokümanlar ve raporlar aracılığıyla derinlemesine ve detaylı bilgi toplanan bir durum betimlemesi ya da durum teması ortaya konulan nitel bir yaklaşımdır. Durum çalışması sosyal bilimler alanında çok bilinen bir yaklaşımdır (Creswell, 2021, s. 98-99).

Kalite yöneticilerinin gözünden yükseköğretimde kalite yönetiminin nedenlerini belirlemeye yönelik bu durum çalışmasının amacı yükseköğretim kurumlarındaki kaliteyi yönetmekle sorumlu katılımcıların YÖKAK'ın ve görev yaptıkları kurumun kalite çalışmalarının nedenlerine yönelik algılarını ve YÖKAK'ın çalışmalarını başarılı bulup bulmadıkları anlamak, tanımlamak, ortaya çıkarmaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu üniversiteler adına kalite yönetiminin kurulmasından veya işletilmesinden doğrudan sorumlu en üst yöneticiler, kalite komisyonu üyeleri, kalite değerlendiricileri ve kalite ofisi sorumlularından oluşması planlanmıştır. Bu çerçevede araştırmanın çalışma grubu 155 üniversiteden 5 Rektör, 25 Rektör Yardımcısı, 76 Kalite Yöneticisi, 24 Akademik Birim Yöneticisi Kalite Komisyonu Üyesi, 27 İdari Birim Yöneticisi Kalite Komisyonu Üyesi, 32 İdari Görevi Olmayan Kalite Komisyon Üyesi ve 4 Kurumsal Birim Cevabı olmak üzere toplam 193 katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışmada, kurumsal kimliklerinin gizliliğini sağlayabilmek amacıyla her katılımcı rumuzlarla anılmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Uygulama

Araştırmada, “Yükseköğretimde Kalite Yönetiminin Analizi ve Yeni Kurumsal Kuram Çerçevesinde Değerlendirilmesi” isimli soru kâğıdından elde edilen ancak Taştan'da (2021) kullanılmayan veriler kullanılmaktadır. Veriler açık uçlu sorulara ve 5'li Likert yöntemiyle sorulmuş sorulara verilen cevaplardan elde edilmiştir. Anket soruları konunun uzmanı (yönetim bilimci, sosyolog, eğitim bilimci) akademisyenlerden ve YÖKAK Değerlendiricisi

akademisyenlerden görüşler alınarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Anket soruları “Google Docs” platformu aracılığıyla çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Araştırma verilerinin toplanması ve kullanılması amacıyla Ordu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun 11/03/2020 tarih ve 2020-27 sayılı ve 27.01.2021 tarih 2021/05 sayılı kararlarıyla etik uygunluk izni alınmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizinde Betimsel Analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Bu çalışmanın veri hazırlama aşamasında öncelikle katılımcılardan demografik bilgileri (çalıştığı üniversite, unvanı, üniversitenin kuruluş yılı, vb.) kodlanmış daha sonra anket sorularına verilen cevaplar betimlenerek ham veriler standart anlam bütünlerine dönüştürülmeye çalışılmıştır. Verilerin kodlanması aşamasında cevaplar dikkatle okunarak kodlamalar MaxQDA 2020 nitel veri analizi programında çözümlenmiş ve görselleştirilmiştir (Yaylak, 2020). Veriler katılımcıların örnek ifadeleri ile desteklenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada ulaşılan temaların ve kodların geçerliliğini ve güvenilirliğini temin etmek amacıyla farklı yöntemlerden faydalanılmıştır. Çalışmada betimsel analizinin güvenilirliğini sağlamak için araştırmacı güvenilirliğine (Tavşancıl & Aslan, 2001) başvurulmuştur. Bu nedenle tüm veriler, araştırmacıdan farklı olarak nitel araştırmada veri analizi konusunda uzman bir kodlayıcıya verilerek bağımsız bir kodlama yapması sağlanmıştır. Daha sonra yazarların ve uzmanın kodlamaları karşılaştırılarak (Miles & Huberman, 2016)’in önerdiği formül (Güvenirlik = Uzlaşma Sayısı / Uzlaşma + Uzlaşmama Sayısı X 100) uygulanarak belirtilen %70 eşik değerinin üzerinde bir güvenirlilik değeri (yaklaşık %82) elde edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırma verilerinin çözümlenmesi soru başlıklarına uygun olarak belirlenen dört tema üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından 2015 yılından itibaren gerçekleştirilen kalite çalışmalarının nedenleri

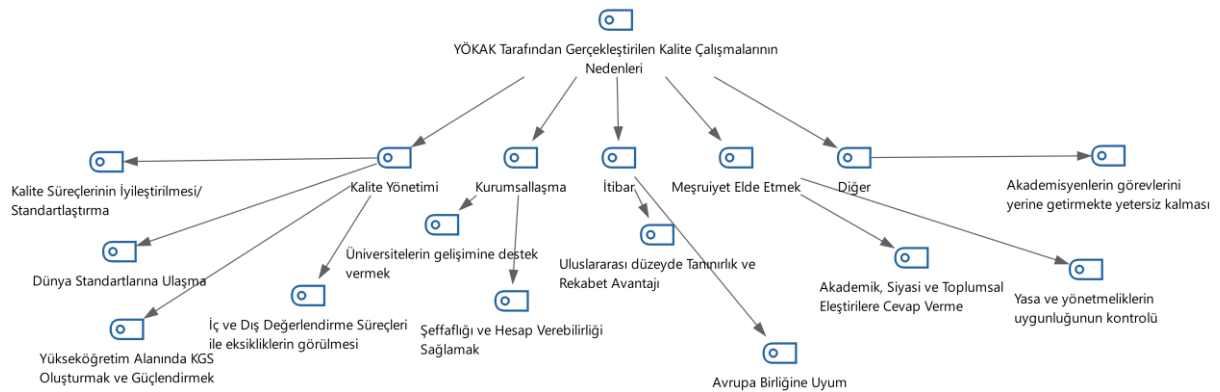
İlk olarak katılımcıların “Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından 2015 yılından itibaren gerçekleştirilen kalite çalışmalarının nedeni/nedenleri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edilmiştir.

Tablo 1: YÖKAK'ın Kalite Çalışmalarının Nedenleri ile İlgili Katılımcı Cevaplarının Kategorileri

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Kalite süreçlerinin iyileştirilmesi/standartlaştırma	68	35,23	36,96
Yükseköğretim alanında kalite güvence sistemi oluşturmak ve güçlendirmek	54	27,98	29,35
Dünya standartlarına ulaşma	35	18,13	19,02
Üniversitelerin gelişimine destek vermek	26	13,47	14,13
Uluslararası düzeyde tanınırlık ve rekabet avantajı	14	7,25	7,61
Kalite kültürünün yaygınlaşmasını sağlamak	10	5,18	5,43
İç ve dış değerlendirme süreçleri ile eksikliklerin görülmesi	9	4,66	4,89
Akademik, siyasi ve toplumsal eleştirilere cevap verme	4	2,07	2,17
Yasa ve yönetmeliklerin uygunluğunun kontrolü	3	1,55	1,63
Şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlamak	3	1,55	1,63
Avrupa Birliği'ne uyum	2	1,04	1,09
Akademisyenlerin görevlerini yerine getirmekte yetersiz kalması	1	0,52	0,54
Kodlanmış BELGELER	184	95,34	100,00
Kodlanmamış BELGELER	9	4,66	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

YÖKAK tarafından 2015 yılından itibaren gerçekleştirilen kalite çalışmalarının nedenlerinin kalite yöneticileri tarafından nasıl algılandığına ilişkin verilen cevapların betimlenerek kodlanmasında cevaplar 12 başlık altında kategorilendirilmiştir. Çalışmanın verilerinden daha net sonuçlara ulaşılması amacıyla bu kategorilerden benzer olanlar ve aynı amaca hizmet edenler birleştirilmiş ve kategoriler genel olarak beş ana başlık (kalite yönetimi, kurumsallaşma, itibar, meşruiyet, diğer) altında toplanmıştır. Bu durum Şekil 1'deki hiyerarşik kod-alt kod modelinde gösterilmektedir:

Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli

Şekil 1: YÖKAK'ın Kalite Çalışmalarının Nedenlerinin Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Kalite yöneticilerinin algılarına göre YÖKAK tarafından 2015 yılından itibaren gerçekleştirilen kalite çalışmalarının nedenleri kalite yönetimi, kurumsallaşma, itibar, meşruiyet ve diğer olmak üzere beş grupta değerlendirilmiştir. En temel hedef olarak kalite yönetimi belirlenmiştir.

Tablo 2: YÖKAK'ın Kalite Çalışmalarının Nedenlerine İlişkin Başlıklar

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Kalite Yönetimi	145	75,13	81,01
Kurumsallaşma	27	13,99	15,08
İtibar	16	8,29	8,94
Meşruiyet Elde Etmek	7	3,63	3,91
Diğer	1	0,52	0,56
Kodlanmış BELGELER	179	92,75	100,00
Kodlanmamış BELGELER	14	7,25	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Tablo 3 incelendiğinde YÖKAK'ın gerçekleştirdiği kalite çalışmalarının nedenleri olarak katılımcıların %81'inin kalite yönetimi, %15'i kurumsallaşma, %9'u itibar, %7'si meşruiyet elde etmek başlıklarında kategorilendirilecek cevaplar verdikleri görülmektedir. Cevapları detaylı olarak incelemek için başlıklara göre kategori değerleri Tablo 4, 5, 6 ve 7' de gösterilmektedir.

Tablo 3: YÖKAK'ın Kalite Çalışmalarının Nedenleri olarak Kalite Yönetimi Başlığı Altındaki Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Kalite süreçlerinin iyileştirilmesi/standartlaştırma	68	35,23	46,90
Yükseköğretim alanında kalite güvence sistemi oluşturmak ve güçlendirmek	54	27,98	37,24
Dünya standartlarına ulaşma	35	18,13	24,14
İç ve dış değerlendirme süreçleri ile eksikliklerin görülmesi	9	4,66	6,21
Kodlanmış BELGELER	145	75,13	100,00
Kodlanmamış BELGELER	48	24,87	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

YÖKAK'ın çalışmalarının nedeni olarak kalite yönetimini gören katılımcıların cevaplarının kategorik olarak incelenmesinde; Kalite süreçlerinin iyileştirilmesi/standartlaştırma kategorisi %46,90, yükseköğretim alanında kalite güvence sistemi oluşturmak ve güçlendirmek kategorisi %37,24, dünya standartlarına ulaşma kategorisi %24,14, iç ve dış değerlendirme süreçleri ile eksikliklerin görülmesi kategorisi ise %6,21 düzeyinde YÖKAK'ın çalışmalarının nedenleri olarak görülmüştür.

Cevaplardan kalite süreçlerinin iyileştirilmesi/standartlaştırma kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K2: Daha iyi ve kaliteli yükseköğretim

K22: Üniversitelerin kalite standartlarını yükseltmek

K35: Akreditasyon çalışmalarına standart getirmek

K41: Eğitim- öğretim hizmetlerinde bir standardizasyon geliştirerek kalitesini arttırmak

K67: Standartlaşma ve iyileşme

K83, K129: Standardizasyon

K90: Standartlaşma

K91: Yükseköğretimi bir standarda kavuşturmak, niteliği yükseltmek

K94: Türk yüksek öğretim sisteminin kalitesinin yükseltilmesi

K150, K159: Akreditasyon

Cevaplardan yükseköğretim alanında kalite güvence sistemi oluşturmak ve güçlendirmek kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K19: Kalite güvence sistemini üniversitelerde tesis etmektir

K85: Kalite güvencesini yaygınlaştırmak

K99: Kurumun hedefleri doğrultusunda Kalite Yönetim Sistemini oluşturmak, uygulamak ve sürekliliği sağlamak

K108: Üniversitelerde kalite güvencesinin kurumsallaştırılması

K167: Kurum içi ve dışında kalite kültürünü güçlendirmek ve güçlü bir iç kalite güvence sistemi ile hizmet kalitesini güvence altına almak

Cevaplardan dünya standartlarına ulaşma kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K9: Üniversitelerdeki eğitim-öğretim faaliyetlerini belli ölçümler yoluyla dünya standartlarına çıkarma

K117: Yüksek öğretim kurumlarımızı dünya standartlarında eğitim ve araştırma yapar hale getirmek

K119: Dünya standartlarında bir bilim merkezi oluşturmak

K147: Yükseköğretim kurumlarında sunulan hizmetlerin (öğretim, araştırma, kamuoyunu bilgilendirme vs.) daha iyiye ulaşmak amacıyla sürekli takip edilip revize edilmesini sağlayarak uluslararası düzeyi yakalamak

K154: Dünya standartlarında akreditasyon seviyesine yaklaşmak

Cevaplardan iç ve dış değerlendirme süreçleri ile eksikliklerin görülmesi kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K2: Türkiye genelinde yüksek öğretimde kurumların özdeğerlendirmeye ve dış değerlendirme süreçlerinden geçirerek, eksiklerini görmelerini

K21: Yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetleri ile idari hizmetlerinin kalite düzeylerine ilişkin ulusal ve uluslararası kalite standartlarına göre Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından değerlendirilmesidir

K61: Üniversitelerin çeşitli kriterlere göre değerlendirilmesi ve karşılaştırılmasının sağlanması

K139: Denetim mekanizmasını kurumun kendi kendine yapmasını sağlamak

K176: Kurumun kendini tanıması ve iyileştirmeye açık yönlerin belirlenmesi

YÖKAK'ın çalışmalarının nedeni olarak kurumsallaşmayı gören katılımcıların cevaplarının kategorik olarak incelenmesinde; Üniversitelerin gelişimine destek vermek kategorisi %96,30 ve şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlamak kategorisi %11,11 düzeyinde YÖKAK'ın çalışmalarının nedenleri olarak görülmüştür.

Tablo 4: YÖKAK'ın Kalite Çalışmalarının Nedenleri olarak Kurumsallaşma Başlığı Altındaki Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Üniversitelerin gelişimine destek vermek	26	13,47	96,30
Şeffaflığı ve hesap verebilirliği sağlamak	3	1,55	11,11
Kodlanmış BELGELER	27	13,99	100,00
Kodlanmamış BELGELER	166	86,01	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Cevaplardan üniversitelerin gelişimine destek vermek kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K3: Kurumların sürekli gelişimine destek vermektir

K36: Kurumsal gelişmeye destek vermek

K39: Kurumun tüm alanlardaki faaliyetlerini iyileştirme ve geliştirmek amacıyla yürüttüğü planlı ve düzenli etkinlikler

K135: Akademik kurumların sürekli gelişimini sağlamak

K172: Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının gelişimlerinin sürekli kılınması

Cevaplardan Şeffaflığı ve Hesap Verebilirliği Sağlamak kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K26, K37: Şeffaflık, hesap verebilirlik

YÖKAK'ın çalışmalarının nedeni olarak itibarı gören katılımcıların cevaplarının kategorik olarak incelenmesinde; Uluslararası düzeyde tanınırlık ve rekabet avantajı kategorisi %87,50 ve Avrupa Birliği'ne uyum kategorisi %12,50 düzeyinde YÖKAK'ın çalışmalarının nedenleri olarak görülmüştür.

Tablo 5: YÖKAK'ın Kalite Çalışmalarının Nedenleri olarak İtibar Başlığı Altındaki Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Uluslararası düzeyde tanınırlık ve rekabet avantajı	14	7,25	87,50
Avrupa Birliği'ne uyum	2	1,04	12,50
Kodlanmış BELGELER	16	8,29	100,00
Kodlanmamış BELGELER	177	91,71	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Cevaplardan Uluslararası düzeyde tanınırlık ve rekabet avantajı kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K47: Uluslararası rekabette güç kazanmak

K100: Uluslararası rekabet edecek seviyeye getirmek

K111: Uluslararası düzeyde tanınırlık

K126: Uluslararası rekabet

K151: Uluslararası seviyede tanınırlığı sağlamak

Cevaplardan Avrupa Birliğine Uyum kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K27: Avrupa Birliği'ne uyum sağlamak

YÖKAK'ın çalışmalarının nedeni olarak meşruiyet elde etmeyi gören katılımcıların cevaplarının kategorik olarak incelenmesinde; Akademik, siyasi ve toplumsal eleştirilere cevap verme kategorisi %57,14 ve yasa ve yönetmeliklerin uygunluğunun kontrolü kategorisi %42,86 düzeyinde YÖKAK'ın çalışmalarının nedenleri olarak görülmüştür.

Tablo 6: YÖKAK'ın Kalite Çalışmalarının Nedenleri olarak Meşruiyet Elde Etmek Başlığı Altındaki Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Akademik, siyasi ve toplumsal eleştirilere cevap verme	4	2,07	57,14
Yasa ve yönetmeliklerin uygunluğunun kontrolü	3	1,55	42,86
Kodlanmış BELGELER	7	3,63	100,00
Kodlanmamış BELGELER	186	96,37	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Cevaplardan Akademik, Siyasi ve Toplumsal Eleştirilere Cevap Verme kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K18: Üniversite sayısındaki artışa karşın kalite aynı nispette yüksellemedi. Bu yönde akademik ve siyasi camialardan eleştiriler de var. Bu nedenlerle kalite çalışmalarına yöneldiler diye düşünüyorum

K107: Kalite sistemleri standardizasyon sağladığı için toplumun kurumdan beklediği fonksiyonel beklentileri optimum seviyede sağlamayı hizmet eder.

Cevaplardan Yasa ve Yönetmeliklerin Uygunluğunun Kontrolü kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K6: Yasa ve yönetmeliklerin uygunluğunun kontrolü

K13: Üniversitelerin mevzuata uygunluğu

Üniversitelerin Kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler

İkinci olarak, katılımcıların “Üniversitenizin Kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedef nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edilmiştir.

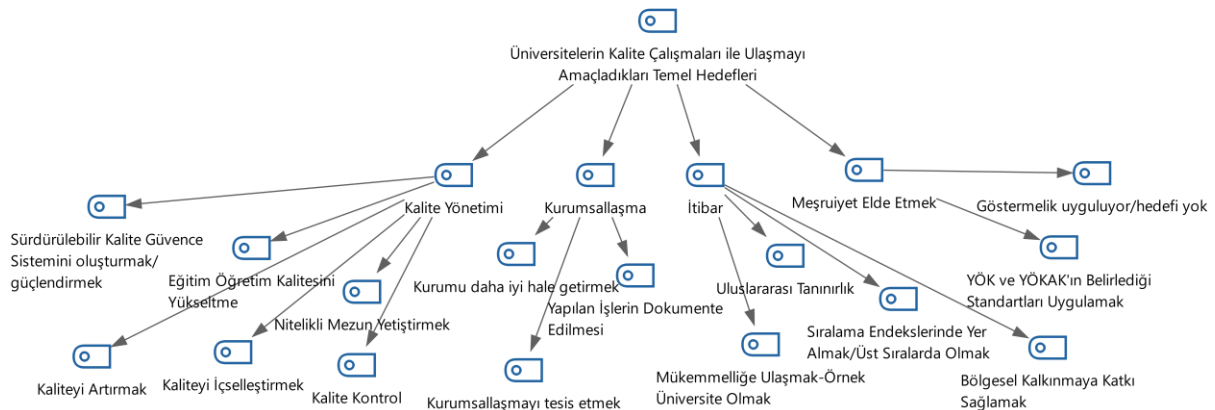
Tablo 7: Üniversitelerin Kalite Çalışmaları ile İlgili Ulaşmayı Amaçladığı Temel Hedeflere İlişkin Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Kaliteyi artırmak	65	33,68	34,95
Sürdürülebilir kalite güvence sistemini oluşturmak/güçlendirmek	46	23,83	24,73
Kurumu daha iyi hale getirmek	45	23,32	24,19
Mükemmelliğe ulaşmak-örnek üniversite olmak	21	10,88	11,29
Uluslararası tanınırlık	18	9,33	9,68
YÖK ve YÖKAK'ın belirlediği standartları uygulamak	9	4,66	4,84
Nitelikli mezun yetiştirmek	9	4,66	4,84
Kurumsallaşma	9	4,66	4,84
Sıralama endekslerinde yer almak/üst sıralarda olmak	6	3,11	3,23
Kalite kontrol	5	2,59	2,69
Bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak	5	2,59	2,69
Yapılan işlerin dokümente edilmesi	3	1,55	1,61
Göstermelik uyguluyor/hedefi yok	2	1,04	1,08
Kodlanmış BELGELER	186	96,37	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	3,63	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedeflere ilişkin verilen cevapların betimlenerek kodlanmasında cevaplar 13 başlık altında kategorilendirilmiştir. Çalışmanın verilerinden daha net sonuçlara ulaşılması amacıyla bu kategorilerden benzer olanlar ve aynı amaca hizmet edenler birleştirilmiş ve kategoriler genel olarak dört ana başlık (kalite yönetimi, kurumsallaşma, itibar, meşruiyet) altında toplanmıştır.

Üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedeflere ilişkin hiyerarşik kod-alt kod modeli Şekil 2'deki gibidir:

Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli

Şekil 2: Üniversitelerin Kalite Çalışmaları ile İlgili Ulaşmayı Amaçladığı Temel Hedeflere İlişkin Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler kalite yönetimi, kurumsallaşma, itibar ve meşruiyet elde etmek üzere dört grupta değerlendirilmiştir. En temel hedef olarak kalite yönetimi belirlenmiştir.

Tablo 8: Üniversitelerin Kalite Çalışmaları ile İlgili Ulaşmayı Amaçladığı Temel Hedeflere İlişkin Başlıklar

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Kalite yönetimi	115	59,59	61,83
Kurumsallaşma	57	29,53	30,65
İtibar	42	21,76	22,58
Meşruiyet elde etmek	10	5,18	5,38
Kodlanmış BELGELER	186	96,37	100,00
Kodlanmamış BELGELER	7	3,63	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Tablo 9 incelendiğinde üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedeflere ilişkin katılımcıların %61,83'ünün kalite yönetimi, %30,65'inin kurumsallaşma, %22,58'inin itibar, %5,38'inin meşruiyet elde etmek başlıklarında kategorilendirilen cevaplar verdikleri görülmektedir. Cevapları detaylı olarak incelemek için başlıklara göre kategori değerleri Tablo 10, 11, 12 ve 13' de gösterilmektedir.

Tablo 9: Üniversitelerin Kalite Çalışmaları ile İlgili Ulaşmayı Amaçladığı Temel Hedefler Olarak Kalite Yönetimi Başlığı Altındaki Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Sürdürülebilir kalite güvence sistemini oluşturmak/güçlendirmek	46	23,83	40,00
Kaliteyi artırmak	28	14,51	24,35
Eğitim öğretim kalitesini yükseltme	27	13,99	23,48
Kaliteyi içselleştirmek	11	5,70	9,57
Nitelikli mezun yetiştirmek	9	4,66	7,83
Kalite kontrol	5	2,59	4,35
Kodlanmış BELGELER	115	59,59	100,00
Kodlanmamış BELGELER	78	40,41	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler olarak kalite yönetimini gören katılımcıların cevaplarının kategorik olarak incelenmesinde; sürdürülebilir kalite güvence sistemini oluşturmak/güçlendirmek kategorisi %40, kaliteyi artırmak %24,35, eğitim öğretim kalitesini yükseltme %23,48, kaliteyi içselleştirmek % 9,57, nitelikli mezun yetiştirmek %7,83 ve kalite kontrol %4,35 düzeyinde üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler olarak görülmüştür.

Cevaplardan Sürdürülebilir Kalite Güvence Sistemini Oluşturmak/Güçlendirmek kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K3: Üniversitemizin kalite güvence sistemini güçlendirmek ve sürekliliğini sağlamaktır

K8: Sürdürülebilir kalite güvence sistemi oluşturmak

K31: Sürdürülebilir iyileşmeyi sağlamak ve bunun için kalite güvence sistemini kurmak

K52: Kalite güvence sisteminin Üniversitemizin tüm birimlerinde yerleştirilmesi, içselleştirilmesi ve tüm paydaşlarımıza yansıyan gelişmelere zemin oluşturmasıdır

K123: Misyon ve vizyonuna uygun, stratejik hedeflerine ulaşmak için sürekli iyileşme, eğitim ve öğretim başta olmak üzere her alanda kalite güvence sistemini uygulamak

K144: Yaptığı bütün faaliyetlerinde kaliteyi güvenceye alacak sisteme sahip olmak

K149: Kalite güvence sistemini güçlendirerek üniversitenin misyonu, vizyonu, stratejik hedefleri ve temel değerleri doğrultusunda, üstün kalite standartları ve mekanizmaları ortaya koyarak ve bunları sürdürülebilir bir şekilde hayata geçirerek paydaş gereksinimleri ve beklentilerinin ötesinde memnuniyet veren hizmet ve çıktılar üretilmesini sağlamak

Cevaplardan Kaliteyi Arttırmak kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K32: Tüm paydaşlar ile birlikte yapılan faaliyetlerin niteliğini arttırmak

K50: Algılanan kalite düzeyini arttırmak

K70, K140: Kaliteyi arttırmak

K178: Eğitim-öğretim ve araştırmada kaliteyi iyileştirmek, arttırmak

Cevaplardan eğitim öğretim kalitesini yükseltme kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K9: Eğitim ve öğretim kalitesini yükseltme

K29: Yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinde mevcut durumun analiz edilerek olumlu yönde bir ivmenin yakalanması

K44: Eğitimde kaliteyi arttırmak

K47: Eğitimin kalitesini daha üst düzeye taşımaktır

K63: Eğitim-öğretim kalitesini artırma

Cevaplardan kaliteyi içselleştirmek kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K12: Kalite bilincine ulaşmak

K97: Kalite kültürünün tüm üniversite süreçlerinde etkin bir şekilde uygulanmasını ve içselleştirilmesini sağlamak.

K108: Kalite güvencesinin içselleştirilmesi

K185: İçselleşmiş kalite bilinci

Cevaplardan nitelikli mezun yetiştirmek kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K102: Ulusal ve uluslararası düzeyde donanımlı mezunlar vermek

K155: Nitelikli mezunlar verebilmek için süreçlere katkı sağlanması

K184: nitelikli uluslararası hem öğrenci hem de doktoralı öğretim elemanı k2anmaktadır.

K187: Nitelikli mezunlar vermek

Cevaplardan Kalite Kontrol kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K13: Çıktıları (Ürün kalitesini) kontrol edebilmek

K45: Eğitim-Öğretim ve ARGE çalışmalarında günün koşullarında gerekli olanlara ulaşmak için planlama yapmak uygulamak kontrol etmek ve bulgular doğrultusunda gerekli düzeltmeleri yapmaktır.

Tablo 10: Üniversitelerin Kalite Çalışmaları ile İlgili Ulaşmayı Amaçladığı Temel Hedefler Olarak Kurumsallaşma Başlığı Altındaki Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Kurumu daha iyi hale getirmek	45	23,32	78,95
Kurumsallaşmayı tesis etmek	9	4,66	15,79
Yapılan işlerin dokümente edilmesi	3	1,55	5,26
Kodlanmış BELGELER	57	29,53	100,00
Kodlanmamış BELGELER	136	70,47	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler olarak kurumsallaşmayı gören katılımcıların cevaplarının kategorik olarak incelenmesinde; kurumu daha iyi hale getirmek %78,95, kurumsallaşmayı tesis etmek %15,79, yapılan işlerin dokümente edilmesi %5,26 düzeyinde üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler olarak görülmüştür.

Cevaplardan kurumu daha iyi hale getirmek kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K4: Üniversitenin daha iyi bir yere gelmesi

K79: Üniversiteyi daha şeffaf, bilgilere ulaşılabilir, standardı yakalamış bir hale getirmek

K103: Kalite ile daha iyiye ulaşmak

K109: Kurumun mevcut yapısının bütün boyutlarıyla ortaya konulması ve buna göre aksayan taraflarla ilgili tedbir alınmasının sağlanması

K141: Her yıl bir önceki yıldan daha iyi bir noktaya gelmek

Cevaplardan kurumsallaşmayı tesis etmek kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K6: Kurumsallaşmayı yerleştirmek

K40, K76, K85, K160: Kurumsallaşma

K77: Tam anlamıyla kurumsal bir yapı kazanmak

Cevaplardan yapılan işlerin dokümente edilmesi kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K27: Yapılan işlerin dokümente edilerek geleceğe dönük planlamalar yapılması

K143: Yaptığı her uygulamanın kanıta dayandırılması

Tablo 11: Üniversitelerin Kalite Çalışmaları ile İlgili Ulaşmayı Amaçladığı Temel Hedefler Olarak İtibar Başlığı Altındaki Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Mükemmelliğe ulaşmak-örnek üniversite olmak	21	10,88	50,00
Uluslararası tanınırlık	18	9,33	42,86
Sıralama endekslerinde yer almak/üst sıralarda olmak	6	3,11	14,29
Bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak	5	2,59	11,90
Kodlanmış BELGELER	42	21,76	100,00
Kodlanmamış BELGELER	151	78,24	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler olarak itibarı gören katılımcıların cevaplarının kategorik olarak incelenmesinde; mükemmelliğe ulaşmak-örnek üniversite olmak %50, uluslararası tanınırlık %42,86, sıralama endekslerinde yer almak/üst sıralarda olmak %14,29, bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak %11,90 düzeyinde üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler olarak görülmüştür.

Cevaplardan Mükemmelliğe Ulaşmak-Örnek Üniversite Olmak kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K14: Örnek üniversite olmak

K38: Mükemmellik merkezi

K41: Örnek alınan bir üniversite olmak

K65: Türk üniversiteleri arasında en çok tercih edilen ve akademik standartları en yüksek üniversiteler arasına girmek

K122: Sürekli iyileştirme ile mükemmeliyeti yakalamak

K179: Her alanda mükemmel ulaşmak

Cevaplardan Uluslararası Tanınırlık kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K2: Uluslararası tanınırlığı olan bir yüksek öğretim kurumu olmak

K18: Üniversitenin ulusal ve uluslararası tanınırlığını arttırmak

K133: Uluslararası alanda tanınırlık

K184: Uluslararası tanınırlığın artırılması

Cevaplardan Sıralama Endekslerinde Yer Almak/Üst Sıralarda Olmak kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K18: Sıralama endekslerinde yer almak

K28: Hedef- 2023 yılında dünyada ilk 500 üniversite arasında yer almak

K49: Dünyada ilk 1000 de olmak arzusundadır

K140: dünyada üniversiteler arasında üst sıralarda yer almak

Cevaplardan Bölgesel Kalkınmaya Katkı Sağlamak kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K42: bölge kalkınmasına katkı sağlamak

K53: yerel ve bölgesel hedeflere katkı sağlamak

Tablo 12: Üniversitelerin Kalite Çalışmaları ile İlgili Ulaşmayı Amaçladığı Temel Hedefler Olarak Meşruiyet Elde Etmek Başlığı Altındaki Kategoriler

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
YÖK ve YÖKAK'ın belirlediği standartları uygulamak	9	4,66	90,00
Göstermelik uyguluyor/hedefi yok	2	1,04	20,00
Kodlanmış BELGELER	10	5,18	100,00
Kodlanmamış BELGELER	183	94,82	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler olarak meşruiyet elde etmeyi gören katılımcıların cevaplarının kategorik olarak incelenmesinde; YÖK ve YÖKAK'ın belirlediği standartları uygulamak %90, göstermelik uyguluyor/hedefi yok %20 düzeyinde üniversitelerin kalite çalışmaları ile ilgili ulaşmayı amaçladığı temel hedefler olarak görülmüştür.

Cevaplardan YÖK ve YÖKAK'ın Belirlediği Standartları Uygulamak kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K22: YÖK'ün belirlediği kalite standartlarına ulaşmak

K30: YÖKAK'IN taleplerini karşılamak

K148: YÖK tarafından uygulanması nedeniyle doğan zorunluluktan dolayı yapıldığını düşünüyorum

K171: Mevzuatın gereklerini yerine getirmek

Cevaplardan Göstermelik Uyguluyor/Hedefi Yok kategorisinde verilen örnek cevaplar aşağıdaki gibidir:

K91: Pek bir hedefinin olduğunu sanmıyorum.

K148: Üniversitemizin bir hedef saptanması olduğunu düşünmüyorum

Çalışmanın verilerine ilişkin oluşturulan kelime bulutu Şekil 3'teki gibidir:

Şekil 3: Anket Verileri Kelime Bulutu

Kelime bulutunda yer alan en yüksek frekansa sahip ilk 20 kelime Tablo 14' deki gibidir:

Sözcük	Frekans	%	Derece	Belgeler	Belgeler %
Kalite	120	4,19	1	81	41,97
Eğitim	50	1,75	2	42	21,76
Araştırma	44	1,54	3	36	18,65
Uluslararası	34	1,19	4	26	13,47
Sürekliliği	24	0,84	5	21	10,88
Üniversite	24	0,84	5	22	11,40
Katkı	20	0,70	7	20	10,36
Güvence	19	0,66	8	15	7,77
Yönetim	19	0,66	8	15	7,77
Kaliteyi	17	0,59	10	15	7,77
Hizmet	15	0,52	11	12	6,22
Yükseköğretim	15	0,52	11	13	6,74
Toplumsal	14	0,49	13	11	5,70
Artırmak	13	0,45	14	12	6,22
Ulusal	13	0,45	14	11	5,70
Kalitesini	12	0,42	16	12	6,22
Odaklı	12	0,42	16	10	5,18
Sistemini	12	0,42	16	11	5,70
Akademik	11	0,38	19	9	4,66
Düzeyde	11	0,38	19	11	5,70

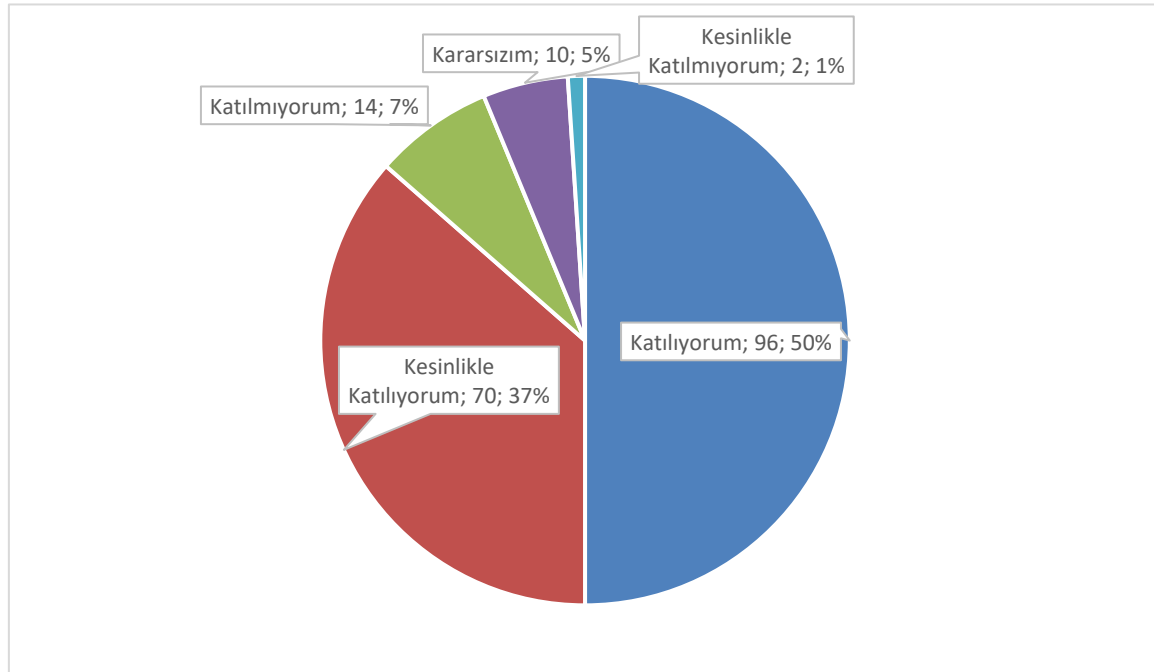
Kelime frekanslarında gerek YÖKAK'ın gerekse yükseköğretim kurumlarının kalite çalışmalarının amacı olarak ilk sırada görülen “kalite” en üst sırada yer almaktadır. Eğitim, araştırma, uluslararası ve sürekli kelimeleri de kalite kelimesi ile birlikte üst sıralarda yer bulmuştur. Kalite kelimesi, kaliteyi ve kalitesini kelimeleri gibi ek almış halleri ile de tabloda yer almaktadır.

Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından yürütülen kalite çalışmalarının etkili ve verimli olduğu görüşü

Üçüncü olarak, katılımcıların “Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından yürütülen kalite çalışmalarının etkili ve verimli olduğu görüşüne katılıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edilmiştir.

Tablo 14: YÖKAK Tarafından Yürütülen Kalite Çalışmalarının Etkili ve Verimli Olduğu Görüşü ile İlgili Analiz Sonuçları

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Katılıyorum	96	49,74	50,00
Kesinlikle Katılıyorum	70	36,27	36,46
Katılmıyorum	14	7,25	7,29
Kararsızım	10	5,18	5,21
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1,04	1,04
Kodlanmış BELGELER	192	99,48	100,00
Kodlanmamış BELGELER	1	0,52	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Şekil 4: YÖKAK Tarafından Yürütülen Kalite Çalışmalarının Etkili ve Verimli Olduğu Görüşü ile İlgili Analiz Sonuçları

YÖKAK tarafından yürütülen kalite çalışmalarının etkili ve verimli olduğu görüşüne katılımcıların %50'si katılıyorum, %36,46'sı kesinlikle katılıyorum cevabını vermişlerdir. Yani

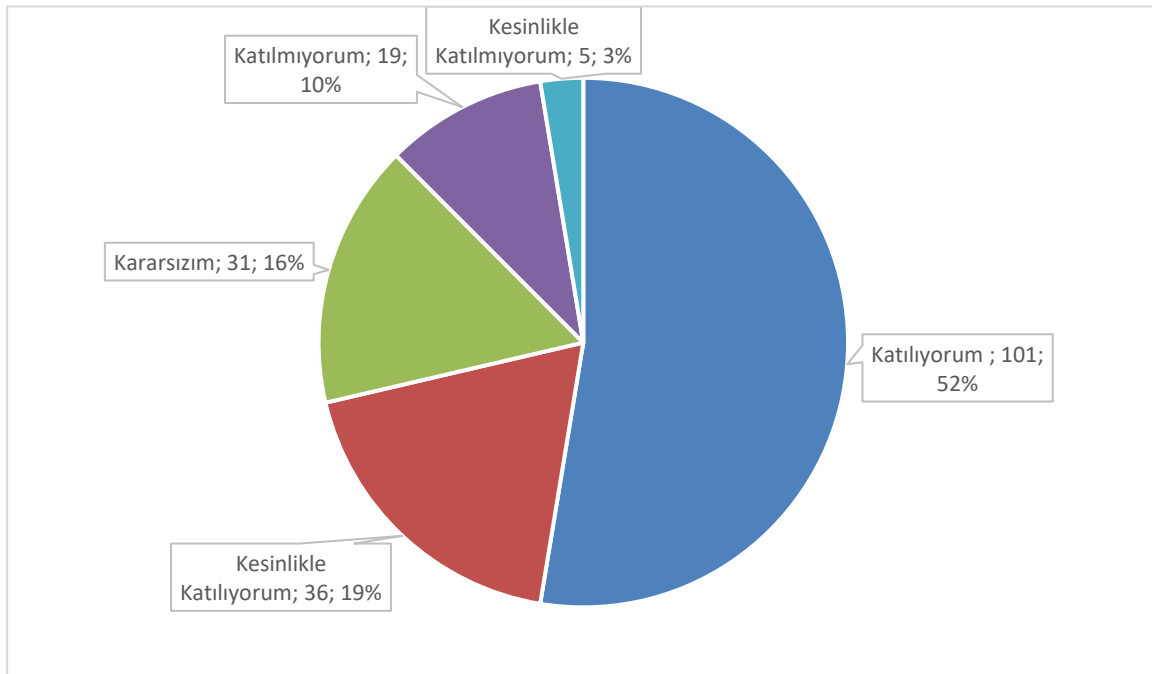
katılımcıların %86,46'sı YÖKAK'ın kalite çalışmalarının etkili ve verimli olduğu görüşüne sahiptir. Kararsızlarla birlikte YÖKAK'ın çalışmalarının etkili ve verimli olduğu görüşüne katılmayanlar ise %13,54'tür (Kararsızım %5,21, Katılmıyorum %7,29, Kesinlikle Katılmıyorum %1,04).

Yükseköğretimde yürütülmekte olan kalite çalışmalarının Türk Yükseköğretim Kurumlarını Avrupa standartlarında eğitim kurumlarına dönüştüreceği görüşü

Son olarak, katılımcıların “Yükseköğretimde yürütülmekte olan kalite çalışmalarının Türk Yükseköğretim Kurumlarını Avrupa standartlarında eğitim kurumlarına dönüştüreceği görüşüne katılıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edilmiştir.

Tablo 15: Yükseköğretimde Yürütülmekte Olan Kalite Çalışmalarının Türk Yükseköğretim Kurumlarını Avrupa Standartlarında Eğitim Kurumlarına Dönüştüreceği Görüşü ile İlgili Analiz Sonuçları

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Katılıyorum	101	52,33	52,60
Kesinlikle Katılıyorum	36	18,65	18,75
Kararsızım	31	16,06	16,15
Katılmıyorum	19	9,84	9,90
Kesinlikle Katılmıyorum	5	2,59	2,60
Kodlanmış BELGELER	192	99,48	100,00
Kodlanmamış BELGELER	1	0,52	-
ANALİZ EDİLEN BELGELER	193	100,00	-

Şekil 5: Yükseköğretimde Yürütülmekte Olan Kalite Çalışmalarının Türk Yükseköğretim Kurumlarını Avrupa Standartlarında Eğitim Kurumlarına Dönüştüreceği Görüşü ile İlgili Analiz Sonuçları

Yükseköğretimde yürütülmekte olan kalite çalışmalarının Türk yükseköğretim kurumlarını Avrupa standartlarında eğitim kurumlarına dönüştüreceği görüşüne katılımcıların %52,60'ı katılıyor, %18,75'i kesinlikle katılıyor cevabını vermişlerdir. Yani katılımcıların %71,35'i Yükseköğretimde yürütülmekte olan kalite çalışmalarının Türk yükseköğretim kurumlarını Avrupa standartlarında eğitim kurumlarına dönüştüreceği görüşüne sahiptir. Kararsızlarla birlikte yükseköğretimde yürütülmekte olan kalite çalışmalarının Türk yükseköğretim kurumlarını Avrupa standartlarında eğitim kurumlarına dönüştüreceği görüşüne katılmayanlar ise %28,65'tir (Kararsızım %16,15, Katılmıyorum %9,90, Kesinlikle Katılmıyorum %2,60).

Sonuç

Çalışmanın bulgularından, 2015 yılından itibaren YÖKAK tarafından gerçekleştirilen kalite çalışmalarının ana nedenleri olarak kalite süreçlerinin iyileştirilmesi/standartlaştırma, yükseköğretim alanında kalite güvence sistemi oluşturmak ve güçlendirmek, dünya standartlarına ulaşma, üniversitelerin gelişimine destek vermek gibi pozitif (%94) bir algının oluştuğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Katılımcıların kendi üniversitelerinin kalite çalışmaları ile ulaşmayı amaçladığı temel hedefler konusunda da genel olarak pozitif bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Çalışmanın bulgularında, kaliteyi artırmak, sürdürülebilir kalite güvence sistemini oluşturmak/güçlendirmek, kurumu daha iyi hale getirmek, mükemmelliğe ulaşmak-örnek üniversite olmak, uluslararası tanınırlık gibi pozitif algılar (%90) yanında yapılan işlerin dokümanite edilmesi ve göstermelik uyguluyor/hedefi yok gibi (%3) negatif algılar da bulunmaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların küçük bir kısmı da (%5) üniversitelerinin sadece YÖK ve YÖKAK'ın belirlediği standartları uyguladığını düşünmektedir.

Çalışmada, hem YÖKAK'ın kalite çalışmalarının ana nedenleriyle ilgili hem de üniversitelerin kalite çalışmalarıyla ulaşmayı amaçladığı temel hedeflerle ilgili betimlenen cevapların kategorilendirilmesinde cevapların genel olarak kalite yönetimi, kurumsallaşma, itibar ve meşruiyet elde etmek başlıkları altında toplandığı değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirmede gerek YÖKAK gerekse üniversiteler açısından ana amacın kalite yönetimi olarak görüldüğü, kurumsallaşma, itibar ve meşruiyet elde etmenin sırasıyla diğer yan amaçlar olduğu bulguları etkili olmuştur. Yani kalite yöneticilerine göre YÖKAK'ın çalışmalarının ana nedeni ve üniversitelerin kalite çalışmalarıyla ulaşmayı amaçladığı temel hedef kalite yönetimidir. Ancak katılımcıların görüşlerine göre üniversitelerin kalite çalışmalarıyla ulaşmayı amaçladığı diğer temel hedefler de azımsanmayacak düzeydedir. Katılımcılar tarafından YÖKAK'ın çalışmalarının genel olarak (%81) kalite yönetimi hedefiyle yapıldığı algısı oluşurken üniversiteler açısından ise bu algının daha düşük düzeyde (%61) olduğu görülmektedir.

Üniversitelerin kalite çalışmalarıyla ilgili kalite yönetimi temel hedefinin YÖKAK'a göre daha düşük algılanmasının yani kurumsallaşma, itibar ve meşruiyet elde etme gibi etkenlerle kalite çalışmalarının yürütüldüğünün algılanmasının nedeni ise şüphesiz ki üniversitelerin büyük çoğunluğunun kalite yönetimini törensel benimsemesi (Taştan & Yılmaz, 2021) olarak değerlendirmek mümkündür.

Benzer bir çalışmada, yükseköğretimde kalite kültürünün içselleştirilmesi hususunda kat edilmesi gereken yollar olduğunu öne süren Sipahi Mencet & Akar (2022, s. 119), Taştan & Yılmaz'ın (2021) Türk yükseköğretim sisteminde kalite yönetiminin normatif baskı mekanizmalarının etkileriyle normatif-törensel olarak benimsendiği savlarına uygun olarak yükseköğretim kurumlarının kurumsal baskılar karşısında meşruiyet kazanma güdüsüyle kalite yönetimini benimsediğini belirtmektedir. Bu çalışmada da Sabır Taştan, Taştan, vd. (2022); Taştan vd. (2022); Taştan & Yılmaz'ın (2021; 2022) çalışmalarında belirtilen YÖKAK'ın kalite yönetimini Türk yükseköğretiminde tesis etmeye yönelik çalışmalarının başarılı olduğu, yükseköğretim kurumlarının ASY standartlarına uygun olarak geliştirilen YÖKAK uygulamalarına

genel olarak uydukları ancak bu uyma davranışının genellikle törensel bir şekilde gerçekleştiği yani kalite yönetiminin törensel olarak benimsendiği sonuçlarını desteklemektedir.

Çalışmanın bu durumu destekleyen bir başka bulgusu da katılımcıların Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) tarafından yürütülen kalite çalışmalarının etkili ve verimli olduğu görüşüne %87 seviyesinde katılırken yükseköğretimde yürütülmekte olan kalite çalışmalarının Türk yükseköğretim kurumlarını Avrupa standartlarında eğitim kurumlarına dönüştüreceği görüşüne ise %71 düzeyinde katılmalarıdır. Her iki sonuç da yüksek düzeyde olmakla birlikte YÖKAK'ın çalışmaları daha yüksek düzeyde etkili ve verimli bulunurken yükseköğretim kurumlarının kalite yönetimi ile dönüşüm geçireceği görüşüne katılım düzeyi daha düşük kalmaktadır. Katılımcıların %29'unun yükseköğretim kurumlarının Avrupa standartlarında eğitim kurumlarına dönüşeceğine olan inancının olumsuz düzeyde olması (%16 kararsızlar da olumsuz olarak değerlendirilmektedir), yani üniversitelerin kendi kalite yöneticilerinin %29'unda bu derece olumsuz algı bulunması üzerinde durulması gereken önemli bir konu olarak değerlendirilmektedir.

Türk yükseköğretim sisteminde birçok yapısal sorun bulunmaktadır. Sabır Taştan & Taştan (2022a), Türk yükseköğretim sistemine kaliteye ulaşma yolundaki çalışmaların devam etmesine rağmen karar alma süreçlerinde paydaşların temsil edilmemesi (Taştan & Sabır Taştan, 2021), her akademik yükselmede yeniden atanma zorunluluğu (Sabır Taştan & Taştan, 2021), farklı akademik değerlendirme kriterlerinin karmaşıklığı (Sabır Taştan, Çetin, vd., 2022), yönetim örgütü personelinin yaşadığı kariyer yönetimi sorunları (Sabır Taştan & Taştan, 2022a), üniversitelerdeki genel sekreterlerin % 40'ının akademisyen olması (Sabır Taştan & Taştan, 2022b), üniversitelerdeki yönetim örgütü yapısının karmaşık ve hantal yapısı (Taştan & Sabır Taştan, 2023) gibi sistemin temel yapısını etkileyen bir çok önemli sorunun çözümü konusunda genel bir isteksizlik olduğunu belirtmektedir. Bütün bu sorunlar ASY'yi rehber edinerek ve kalite yönetimini uygulayarak oluşturulacak bir kalite kültürü içerisinde kolaylıkla çözüme kavuşturulabilecek niteliktedir. Yükseköğretim yöneticileri ne kadar isteksiz olurlarsa olsunlar Avrupa ve dünya ile tam entegre bir yükseköğretim sistemine ulaşabilmek için belirtilen genel sorunların çözülmesi gerekmektedir. Bu noktada da YÖKAK'ın sistem içerisindeki önemi vurgulamak gerekmektedir.

Kalite yönetimi gereği yükseköğretim sistemindeki karar alma süreçlerinde paydaşların temsil edilmesi uygulaması bile tek başına birçok sorunun ortaya çıkmasına, çok sesliliğe ve şeffaflığa katkı sağlayabilen önemli bir adımdır. Kalite yönetiminin getirdiği bu tür yönergeler ve standartların uygulanması YÖKAK tarafından geliştirilen ve sürekli güncellenen kılavuzlar aracılığıyla yükseköğretim kurumlarından beklenmektedir. Yani Türk yükseköğretim sistemi için YÖKAK'ın varlığı oldukça önemlidir. YÖKAK'ın başarılı çalışmalarının desteklenmesi ve EQAR üyeliği yolunda eksikliklerin giderilmesi için YÖKAK'ın yasal statüsünün ve kaynak yapısının (finansal kaynaklar, insan kaynakları, vb.) güçlendirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Arain, A. A., Hussain Jafri, I., Ashraf, I., & Ali, H. (2013). Expansion of quality assurance mechanism in south Asian higher education system: An empirical analysis. *Journal of Education and Practice*, 5(4), 55-70.
- Avrupa Yükseköğrenim Alanında Kalite Güvencesi Standartları ve Yönergeleri (ESG) (Türkçe Versiyon)*, (2015).
- Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni — E-kitap — Turcademy* (M. Bütün & S. B. Demir, Ed.; 3. Baskıdan Çeviri). Siyasal Kitabevi.
- Durman, M. (2005). *Avrupa yükseköğrenim alanında kalite güvence standartları*. YÖDEK.

- ENQA. (2009). *ENQA report on standards and guidelines for quality assurance in the european higher education area*. <https://doi.org/10.1021/la400163q>
- EPDAD. (2016). *Öğretmen Eğitiminde Kalite Güvencesi ve Program Akreditasyonu*.
- EUA IEP. (2021). *Reports & publications*. <https://www.iep-qa.org/reports-publications.html>
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2018). The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. İçinde *European Education*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2753/eue1056-493435029>
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2020). *The European Higher Education Area in 2020: Bologna Process Implementation Report*.
- EURYDICE. (2018). *European commission eacea national policies platform eurydice türkiye yükseköğretimde kalite güvencesi*. European Commission. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-higher-education-86_tr
- EURYDICE. (2020). *Quality Assurance in Higher Education*. <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice>
- FEDEK. (2021). *FEDEK*. <http://www.fedek.org.tr/>
- IEP. (2021a). *Institutional Evaluation Programme: Who has participated since 1994?* https://www.iep-qa.org/images/AA_Who_has_participated_IEPwithyears.pdf
- IEP. (2021b). *Institutional Evaluation Programme: Who has participated since 1994?* (Sayı October).
- Marmara Üniversitesi. (2021). *Tarihçe - Mühendislik Fakültesi - Marmara Üniversitesi*. <https://eng.marmara.edu.tr/fakulte/tarihce>
- METU. (2021). *ABET Öyküsü*. <http://users.metu.edu.tr/tbirand/ABET Oykusu.htm>
- MİAK. (2021). *Mimarlık Akreditasyon Kurulu*. <http://www.miak.org/index.cfm?sayfa=calismaesaslari>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (Çev. Ed. S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Ed.). Pegem Akademi.
- Mizikaci, F. (2006). Higher Education In Turkey. İçinde P. J. Wells (Ed.), *Monographs on Higher Education*. UNESCO-CEPES.
- MÜDEK. (2021). *MÜDEK - Kısaca*. <http://www.mudek.org.tr/tr/hak/kisaca.shtm>
- Resmî Gazete. (2017). 7033 Sayılı Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170701-21.htm>
- Sabır Taştan, N., Çetin, A., & Atıcı, K. B. (2022). Yükseköğretimde sosyal, beşerî ve idari bilimler temel alanı için çok kriterli karar analizi temelli bir performans ölçümü model önerisi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(1), 187-200. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1013848>
- Sabır Taştan, N., & Taştan, K. (2021). Yükseköğretimde kaliteye ulaşmada sistemsel bir soruna eleştirel bakış: her akademik yükselmeye yeniden atanma zorunluluğu. İçinde A. Kazankaya, M. Alev Ateş, & K. İpekdal (Ed.), *Ahi Evran International Conference on Scientific Research* (ss. 958-965). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.
- Sabır Taştan, N., & Taştan, K. (2022a). Üniversite yönetim hizmetleri örgütü yönetici kadroları için atama-yükseltme modeli önerisi. *Ege 7th International Conference On Social Sciences, I*, 526-539.

- Sabır Taştan, N., & Taştan, K. (2022b). Yetkinliğe dayalı insan kaynakları yönetimi ve üniversite genel sekreterleri. İçinde A. Kazankaya & M. A. Ateş (Ed.), *Ahi Evran 2nd International Conference on Scientific Research* (ss. 548–556). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.
- Sabır Taştan, N., Taştan, K., & Yılmaz, S. (2022). Türk yükseköğretiminde kalite yönetimine gösterilen stratejik tepkiler. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 12(3), 2409-2440. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1134792>
- Sipahi Mencet, D., & Akar, N. (2022). Kalite aktörlerinin yükseköğretimde sürdürülebilir kaliteye ilişkin görüşleri üzerine bir durum çalışması. *Erciyes Akademi*, 36(1), 103-123.
- Taştan, K. (2021). *Yükseköğretimde Kalite uygulamalarının yayılımının yeni kurumsal kuram çerçevesinde değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Taştan, K., & Sabır Taştan, N. (2021). Yükseköğretimde kaliteye ulaşmada sistemsel bir soruna eleştirel bakış: yök ve üak'ın yapısında paydaşların temsil edilmemesi. *International Cappadocia Scientific Research Congress, 15-17 December*, 253-254.
- Taştan, K., & Sabır Taştan, N. (2023). Üniversite idari teşkilatlarının yeniden yapılandırılması. 9. *Uluslararası Mardin Artuklu Bilimsel Araştırmalar Kongresi*.
- Taştan, K., & Yılmaz, S. (2021). Yeni kurumsal kuram argümanlarıyla türk yükseköğretim sisteminde kalite yönetiminin benimsenmesi üzerine teorik model çalışması. *Black Sea Journal of Public and Social Science*, 4(2), 79-91. <https://doi.org/10.52704/bssocialscience.912717>
- Taştan, K., Yılmaz, S., & Sabır Taştan, N. (2022). *Diffusion and adoption of quality management in Turkish higher education* (1. bs). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Taştan, K., & Yılmaz, S. (2022). Kalite yönetimi uyma ölçeğinin yükseköğretim için işlemselleştirilmesi: Yükseköğretimde Kalite Yönetimi Uyma Ölçeği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(3), 573-587. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1110795>
- Tavşancıl, E., & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon.
- TEPDAD. (2021). *TEPDAD*. <http://www.tepdad.org.tr/>
- THEQC. (2022). *THEQC-Self Assessment Report*.
- ÜAK. (2002). *Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Kontrol Yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/10/20021022.htm#7>
- Van Vught, F. A., & Westerheijden, D. F. (1994). Towards a general model of quality assessment in higher education. *Higher Education*, 28(3), 355-371. <https://doi.org/10.1007/BF01383722>
- Visakorpi, J., Stankovic, F., Pedrosa, J., & Rozsnyai, C. (2008). *Türkiye'de yükseköğretim: eğilimler, sorunlar ve fırsatlar*. TÜSİAD.
- Yaylak, E. (2020). Nitel veri analizinde maxqda programının kullanımı. İçinde *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. Eğitici Kitap. https://www.researchgate.net/publication/344919153_Nitel_Veri_Analizinde_MAXQDA_Programinin_Kullanimi
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. bs). Seçkin Yayınevi.
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (4. bs). SAGE Publications.

- Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi*, (2006) (testimony of YÖDEK).
- Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi, sy 2007/1.1 (2007).
- YÖK. (1999). *Türkiye`de Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon*. YÖK.
- Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği, (2005).
- YÖK. (2007). *Türkiye`nin Yükseköğretim Stratejisi*. YÖK.
- Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği, Resmî Gazete (2015).
- YÖK. (2019a). *Türkiye Yükseköğretim Sistemi*.
- YÖK. (2019b). *YÖK kalite güvencesi*. uluslararası.yok.gov.tr. <https://uluslararasi.yok.gov.tr/uluslararasilasma/bologna/bologna-sureci-ana-faaliyet-alanlari/kalite-guvencesi>
- YÖK. (2019c). *YÖK TURQUAS projesi kapanış toplantısı gerçekleştirildi*. <https://turquas.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/5-Is-Paketi/190425-Kapanis-Top/Kapanis-Top.aspx>
- YÖK. (2021). *YÖK diploma ve derecelerin tanınması*. <https://uluslararasi.yok.gov.tr/uluslararasilasma/bologna/bologna-sureci-ana-faaliyet-alanlari/diploma-ve-derecelerin-taninmasi>
- YÖKAK. (2019). Self-Assessment report of higher education quality council of Turkey (THEQC). İçinde YÖKAK. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- YÖKAK. (2022). *Kurum İç Değerlendirme Raporu (KİDR) Hazırlama Kılavuzu Sürüm 3.1 (2022)*.
- YÖKAK Değerlendirme Ölçütleri (Sürüm 3.1), (2022).
- YÖKAK. (2023). *2021 Yılı yükseköğretim değerlendirme ve kalite güvencesi durum raporu yayımlandı*. yokak.gov.tr. <https://yokak.gov.tr/2021-yili-yuksekogretim-degerlendirme-ve-kalite-guvencesi-durum-raporu-yayimlandi-416>

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır / The authors contributed equally to the study.
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).